

ПЕРШІ РОКИ КОНТАКТІВ МІЖ США ТА НЕЗАЛЕЖНОЮ УКРАЇНОЮ: ПОЧАТКОВА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Коротка історія українсько-американських відносин, зважаючи на умови сьогодення, є досить насиченою. Велика кількість міжнародних договорів регламентує відносини цих держав. Потреба в аналізі є надзвичайною – суть, умови прийняття документів є важливими аспектами у розумінні сучасного стану контактів України та США. Цим і визначається актуальність пропонованого дослідження.

Метою статті є висвітлення та аналіз початкових документів між Україною та США у період 1991–1996 років. Розгляд зовнішньополітичних пріоритетів держав означеного часу, аналіз відображення у прийнятих документах є важливими завданнями.

У першу чергу, варто зауважити, на що була скерована політика держав щодо один одного на початку незалежної України. Сполучені Штати Америки підтримували ідею збереження СРСР [1, с. 336–337], оскільки такий хід подій зберігав власника ядерної зброї в єдиній особі СРСР, а не розподіляв між новоутвореними країнами. Окрім того, глобалізація стимулювала США до такої позиції: Західна Європа з 1957 року рухалась у напрямку Європейського Союзу [2], а вдало реформований Радянський Союз міг об'єднати довкола себе східні кордони Європи. Але цього не сталося і США мали змінювати політику, створювати нові концепції співпраці. Докорінних змін зовнішня політика США не зазнала, оскільки продовжила орієнтуватись у східноєвропейському регіоні на Москву, вважаючи її гегемоном на вже пострадянському просторі. Таким чином, Україна цікавила США у питаннях поширення демократії та обмеження ядерної зброї у світі.

Для України цілком в цей період було визнання незалежності та рівноправності Сполученими Штатами, оскільки ця країна внаслідок руйнування біполярної системи стала світовим лідером. Саме їх досвіду і підтримки потребувала нова держава у процесі розбудови. Беззаперечно, що це питання стало одним з основних зовнішньополітичних завдань України, тож, уряд був націлений на початок діалогу.

Вихідною точкою офіційних відносин між Києвом і Вашингтоном стало визнання незалежності України 25 грудня 1991 року. Надалі в травні 1992 року відбувся перший робочий візит Леоніда Кравчука до тогочасного президента Америки Джорджа Буша-старшого, у рамках якого була підписана низка документів, націлених на пріоритети кожної з держав.

Загалом, згідно з офіційним сайтом Посольства України у США договірно-правова база двох держав станом на середину 2015 року налічує 144 міжнародних документа, серед яких до вказаного періоду належать 47 [3]. У рамках візиту було підписано 8 договорів, які поклали початок економічному, дипломатичному співробітництву держав, а саме:

- Угода між урядом України та урядом США про здійснення програми «Корпус миру» США в Україні;
- Угода між урядом України і урядом США про сприяння капіталовкладенням;
- Угода про торговельні відносини між Україною і США;
- Угода між урядом України і урядом США про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища;
- Угода між урядом України і урядом США про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво;
- Грантова угода між урядом України і урядом США;
- Заява про американсько-українські відносини і розбудову демократичного партнерства;
- Меморандум про взаєморозуміння між урядом України та урядом США.

Таким чином, на середину 1992 року Україна отримала згоду американського уряду на співробітництво. Сполучені Штати Америки розширили сферу програми «Корпус миру» [4], але залишили не розв'язаним питання ядерної зброї.

У 1993 році це питання зазнало вирішення підписанням низки документів, зокрема:

- Угоди між Україною та США щодо надання допомоги Україні в ліквідації стратегічної ядерної зброї, а також запобігання розповсюдженню зброї масового знищення;

- Угоди між експортно-технічним комітетом при Кабінеті Міністрів України та Міністерством оборони США щодо надання Україні допомоги, пов'язаної з встановленням системи експортного контролю з метою запобігання розповсюдженню зброї масового знищення з України;

- Угоди між Міністерством оборони України та Міністерством оборони США щодо забезпечення України матеріально-технічними засобами, послугами та здійснення відповідної підготовки персоналу у зв'язку з ліквідацією стратегічної ядерної зброї;

- Угоди між Державним комітетом України з ядерної та радіаційної безпеки і Міністерством оборони США відносно розвитку державної системи контролю, обліку і фізичного захисту ядерних матеріалів з метою запобігання розповсюдженню ядерної зброї з України;

- Угоди між Міністерством оборони України та Міністерством оборони США щодо забезпечення України обладнанням та пов'язаної з ним підготовки персоналу для усунення наслідків можливих аварійних ситуацій у зв'язку з вивозом з України ядерних боезарядів для їх знищення в процесі ліквідації стратегічної ядерної зброї.

Причиною цих домовленостей стали Масандрівські угоди, які почали процес перетворення України у без'ядерну державу. Тож, на кінець 1993 року питання ядерної зброї в Україні перестало бути настільки гострим і в 1996 році країна взагалі втратила статус ядерної держави. Варто зауважити, що суттєвого спротиву не було у таких умовах – Леонід Кравчук свого часу надіслав листа американському президенту про згоду на знищення усієї ядерної зброї в Україні [5, с. 58]. Натомість Україні гарантувалась цілісність, яка була затверджена чотирьохстороннім договором – Будапештським меморандумом [6, с. 111], який ще у 2003 році показав свою недієвість, ще під час конфлікту щодо острова Тузла.

Відбувся діалог і щодо інших військових галузей:

- Меморандум про взаєморозуміння і співробітництво в галузі оборонних та військових відносин між Міністерством оборони США та Міністерством оборони України;

- Угода між Міністерством машинобудування військово-промислового комплексу і конверсії України та Міністерством оборони США щодо конверсії підприємств військово-промислового комплексу;

- Спільна заява про основні принципи організації можливої спільної діяльності Міністерства оборони України та Міністерства оборони США, щодо конверсії спеціалізованої військово-будівельної індустрії Міністерства оборони України в суб'єкти, які спроможні будувати житло звільненим військовослужбовцям.

Окремо варто окреслити документи, орієнтовані на зміни в Україні у культурній, соціальній, економічній сферах. Це угоди, що не пов'язані між собою – вони стосуються питань ядерної енергетики України, сільського господарства, збереження культурної спадщини, митної політики, податкової політики України. Пов'язує їх саме наповнення, у якому Сполучені Штати виступають зразком вдалих змін, джерелом допомоги для України, яка лише рухається у напрямку трансформацій. Америка була націлена і на науково-технічну співпрацю з Україною, підписуючи угоду про створення спільного науково-технологічного центру та співробітництво в аерокосмічній галузі.

Таким чином, документи між Україною та США у перші роки міжнародних контактів були націлені на вирішення зовнішньополітичних пріоритетів, які кожна держава поставила перед собою. Україна отримала визнання, встановила дипломатичні зв'язки. Було вирішено питання ядерного роззброєння України на американських засадах. Додатково варто говорити про певні домовленості військових перетворень, які на практиці не знайшли відображення. Питання поширення демократії так само було важливим і вирішеним в теорії. Практично Україну намагались розбудувати по новому старими методами, тож, американська підтримка не могла мати належного ефекту.

Загалом визначаючи, що значили ці перші роки для українсько-американських відносин, варто зауважити, що діалог був важчий в порівнянні з американсько-російським і націлений першочергово на питання ядерного озброєння. Тим не менш, старт відносин можна вважати вдалим – низка важливих документів була прийнята, конструктивний діалог розпочато і він триває до наших днів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Правонаступництво при утворенні нових незалежних держав // Українська дипломатична енциклопедія. У 2-х томах / редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ: Знання України, 2004. Т. 2. 812 с.
2. The history of the European Union [Електронний ресурс] / Official Website of the European Union. URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_en (Дата звернення: 22.05.2019).
3. Договірні-правова база між Україною та США [Електронний ресурс] / Посольство України в США. URL: <https://usa.mfa.gov.ua/ua/ukraine-us/legal-acts> (Дата звернення: 22.05.2019).
4. Peace Corps in Ukraine [Електронний ресурс] / Peace Corps. URL: <https://www.peacecorps.gov/ukraine/> (Дата звернення: 23.05.2019).
5. Гудбі Дж. Неподілена Європа. Нова логіка світу в американсько-російських відносинах / Джеймс Гудбі. Москва: Міжнародні відносини, 2000. 336 с.
6. Прийдун С. В. Будапештський меморандум в контексті ядерного роззброєння України // Україна–Європа–Світ / під. ред. Л. М. Алексієвця. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. Вип. 17. 344 с.

Мигалевич М.

Науковий керівник – проф. Л. М. Алексієвця

КАПЕТИНГИ В ЄВРОПІ: ІСТОРІЯ, СТРАТЕГІЇ, ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ

У 987 році Гуго Капет був обраний королем франків. Його домен охоплював землі від Парижа до Орлеана, коли васали мали набагато більше. Чи міг цей монарх, змушений за життя коронувати сина, щоб забезпечити спадкоємність династії, знати, що стане родоначальником найбільшого королівського роду в історії Європи, а його нащадки носитимуть корону навіть через тисячу років?

Капетинги були королями Франції, Португалії, Іспанії, Угорщини, Польщі, королівства Обох Сицилій, імператорами Латинської та Бразильської імперій, герцогами Бургундії, Бретані, Фландрії, Парми, також володіли ще цілим рядом титулів. Цей рід одночасно охоплював усі шари середньовічної знаті: від короля до простого шевальє, якими стали нащадки збіднілих молодших гілок. Однак всі, навіть найменш значні гілки, зберігали пам'ять про своє королівське походження. Так нащадки роду Куртене, власники дрібної сеньйорії, які, втративши у XIII ст. право на спадок Латинської імперії, на майже 500 років зійшли зі сторінок історії, у XVIII ст. витребували у Паризького парламенту титул принців крові [4].

Дослідження династії Капетингів завжди буде актуальним, тому, що цей рід безпосередньо причетний до формування як мінімум двох європейських націй: Франції і Португалії, до розквіту могутності католицизму після کلунійської реформи, що розпочиналася з абатства Сен-Дені, яке було під патронатом королів Франції і парижан (Святий Деніс – небесний покровитель Парижа) та служило усипальницею для членів французького королівського дому, Великих географічних відкриттів (згадаймо португальського принца Енріке Мореплавця), становлення абсолютизму у Європі, втіленням якого є король-сонце Людовик XIV, зрештою, у боротьбі з нащадками Гуго Капета під час Великої Французької революції сформувалися ідеологічні засади сучасного світу, зібрані у лаконічному гаслі «Свобода, рівність, братерство!». Капетинги вплинули і на історію України, згадаймо королеву Ядвігу та Генріхові артикули 1574 року.

Історія династії Капетингів надзвичайно мало висвітлена в українській історіографії. Слід згадати про доробок Леонтія Войтовича, який склав генеалогічний довідник, що охоплює всі династії Європи [2]. Недоліком цього довідника є те, що у ньому не висвітлені молодші гілки Капетингів, які, хоч номінально перебували під владою короля, але фактично були незалежними правителями. Корисною та цікавою є антологія статей істориків та публіцистів «Корона або спадщина Королівського Руського», де не лише зображено вплив династій Рюриковичів та Гедиміновичів на становлення України та її сучасні політичні процеси, а й детально проаналізовано сучасні позиції монархізму у Західній Європі та Японії [3].

Капетингами цю династію назвали у XVIII ст, коли розпочався судовий процес над Людовиком XVI. Коли ім'я короля вносили в судові протоколи, виникла проблема, адже він не мав прізвища, тож довелося звертатися до історії, до кличок предків, і його записали Луї